

Πρόγραμμα Εξόδου από το Ευρώ

Δεν υπάρχει ιστορικό προηγούμενο που να παραλληλίζει πλήρως το θεσμό του ενιαίου νομίσματος της Ευρωζώνης, στην οποία ένας αριθμός ανεξάρτητων κρατών-εθνών έχουν κοινό συμβολικό νόμισμα (*fiat currency*) και μία κοινή υπέρ-εθνική Κεντρική Τράπεζα που έχει το μονοπώλιο της έκδοσης του ενιαίου νομίσματος και της χάραξης της νομισματικής πολιτικής.

Επιπροσθέτως, η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) στις διατάξεις της οποίας θεμελιώθηκε η οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ) δεν καθόρισε κανένα πλαίσιο εξόδου ενός κράτους-μέλους από την Ευρωζώνη. Η Συνθήκη, επιπλέον, δεν εμπεριείχε καμία αναφορά στο εμφανές γεγονός ότι με την ένταξη στην Ευρωζώνη τα κράτη παραχωρούσαν κυριαρχικά δικαιώματα της ανεξάρτητης οικονομικής δράσης που κατείχαν πριν την ένταξη. Το κείμενο της Συνθήκης δεν έλεγε τίποτε γύρω από τις αρχές στις οποίες θα παραχωρηθούν αυτά τα κυριαρχικά δικαιώματα και πως αυτές θα τις ασκήσουν. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ στη πραγματικότητα ήταν ένα *μισοτελειωμένο σπίτι* από την αρχή και παρέμεινε μισοτελειωμένο μετά από μια εικοσαετία, και ως φυσικό άρχισε να καταρρέει μέσα στη θύελλα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, διότι ποτέ δεν επετεύχθη η *δημοσιονομική ομοσπονδία και πολιτική ένωση των κρατών - μελών*.

Και το ποιο επώδυνο, η Συνθήκη απαγόρευε *απολύτως* την «απ' ευθείας» πρόσβαση της πίστωσης και της χρηματοδότησης από την υπερεθνική Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) στις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών-μελών σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Όμως, όταν ένα κράτος-έθνος δεν μπορεί να εκδώσει το δικό του εθνικό νόμισμα αυτό δεν έχει καμία δύναμη να καθορίσει μια ανεξάρτητη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική και ως φυσική συνέπεια μετατρέπεται σε μια *αποικία* ενός ιμπεριαλιστικού συστήματος που οι κατευθυντήριες γραμμές και ντιρεκτίβες δίνονται από την *μητρόπολη*. Όταν απολεσθεί η δύναμη ενός κράτους να καθορίζει την δική του νομισματική και δημοσιονομική πολιτική χάνεται μαζί και η δυνατότητα του καθορισμού της *αποτελεσματικής ζήτησης*, της *παραγωγής* και της *απασχόλησης* του εργατικού δυναμικού της χώρας. Κι αυτό ακριβώς συνέβη στις χώρες -μέλη της περιφέρειας της Ευρωζώνης, τις ονομαζόμενες ΠΙIGS, που οδηγήθηκαν σε βαθιά κρίση χρέους, με πρώτο θύμα την Ελλάδα, η οποία βιώνει την μεγαλύτερη οικονομική συντριβή στην σύγχρονη ιστορία της.

Για όλες τις χώρες της περιφέρειας, παραμονή στην Ευρωζώνη σημαίνει συνεχιζόμενη οικονομική δυσπραγία και κοινωνική εξαθλίωση, συνοδευόμενη, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδος, από το αναπόφευκτο της *de jure* χρεοκοπίας. Γι αυτό, πριν προλάβει η *θηλιά* του *ευρώ* στο λαμό της ελληνικής κοινωνίας να της προκαλέσει ασφυξία με τις επιμηκύνσεις των δανείων που εκτείνονται πέραν των φυσικών ορίων της επίγειας ανθρώπινης ζωής, πρέπει οικειοθελώς να αποχωρίσουμε από την Ευρωζώνη όσο το δυνατόν συντομότερα. Η έξοδος από το *ευρώ* δίνει την προοπτική της ανάκαμψης και της ανασυγκρότησης της οικονομίας. Και μαζί, την ελευθερία να διαμορφώσουν οι πολίτες τις τύχες τους πάνω σε μια νέα βάση. Η ελευθερία όμως χρειάζεται *τόλμη* και *πίστη* αναφέρει ο ποιητής και η νέα βάση προϋποθέτει την αλλαγή νοοτροπίας-κάτι που απαιτεί χρόνο- από την νωχελικότητα και την ανευθυνότητα, στη ζωτικότητα και την παραγωγικότητα, που αποτελούν συντελεστές μιας σταθερής επανεκκίνησης, θεμελιωμένης στην αναγέννηση της βιομηχανίας, της εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου, και την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας, με τελικό στόχο την *αυτάρκεια*. Τότε μόνο η χώρα μας θα πετύχει σταδιακά και με επίπονες προσπάθειες τον απεγκλωβισμό της από τον υπέρμετρο δανεισμό και την επίτευξη δημιουργίας πλεονάσματος και, θα διατηρήσει την *εθνική της κυριαρχία*.

Ποιο οικονομικό πρόγραμμα και τι μέτρα πρέπει η ελληνική κυβέρνηση να εφαρμόσει τους πρώτους έξι μήνες πριν από την έξοδο της από το ευρώ, ούτως ώστε το πρόγραμμα εξόδου να είναι επιτυχές, θα προσπαθήσει να απαντήσει η ανάλυση που ακολουθεί.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει αμφότερα, έλλειψη ανταγωνιστικότητας και ένα δημόσιο χρέος το οποίο γιγαντώθηκε με την μεταβίβαση των ζημιών (240 δις ευρώ) του εγχώριου τραπεζικού συστήματος στον τακτικό προϋπολογισμό του κράτους, με το αίολο επιχείρημα « είναι πολύ μεγάλο για να αποτύχει». Ως επακόλουθο, η έξοδος της χώρας από το ευρώ συνεπάγεται την ενεργοποίηση της διαδικασίας τριών διαφορετικών γεγονότων, α) την υιοθέτηση ενός νέου εθνικού νομίσματος (νέας δραχμής) το οποίο απαιτεί την μετατροπή των εγχώριων μισθών, των τιμών προϊόντων και υπηρεσιών, εμπράγματων περιουσιακών και νομισματικών στοιχείων στο *νέο εθνικό νόμισμα*, β) τον καθορισμό της ισοτιμίας του νέου νομίσματος στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος, που σημαίνει, για την αδύναμη οικονομικά χώρας μας με τα χρόνια *δίδυμα ελλείμματα* του δημοσίου χρέους και του διεθνούς ισοζυγίου πληρωμών, *υποτίμηση* του εθνικού νομίσματος σε σχέση με το ευρώ, και γ) την απαλλαγή από το υπερβολικό δημόσιο χρέος το οποίο είναι αδύνατον να αποπληρωθεί, γι αυτό η επιλογή είναι *αθέτηση* του χρέους.

Ως συνέπεια, η χώρα βρίσκεται μεταξύ Σκύλλας και Χάρυβδης, ήτοι μεταξύ δύο κακών. Το πρώτο, να παραμείνει στη ζώνη του ευρώ, πράξη που συνεπάγεται την εθνική υποτέλεια της Ελλάδος, την μετατροπή της σε μια αποικία υπό κηδεμονία των δανειστών, την εκποίηση των κρατικών επιχειρήσεων και υποδομών και την εξαγορά των πλουτοπαραγωγικών πόρων. Μια *μακροχρόνια οικονομική ύφεση* θα επακολουθήσει συνοδευόμενη από την *μετανάστευση* του εργατικού δυναμικού, ιδίως μορφωμένου, λόγω δυσμενών συνθηκών εξεύρεσης απασχόλησης. Όλη αυτή η οικονομική δυσπραγία, η μιζέρια, που οδηγεί σε φτωχοποίηση του λαού, επέρχεται από την παραμονή στην Ευρωζώνη και την συνέχιση εξυπηρέτησης του χρέους μέχρι το 2057!

Αναφορικά με το δεύτερο κακό, να εξέλθει η χώρα από τη ζώνη του ευρώ, είναι πράξη που συνεπάγεται την ανάκτηση της εθνικής κυριαρχίας, που απωλέσθη με την υπογραφή των επαχθών Μνημονίων από τις ανάληπτες ελληνικές κυβερνήσεις την τελευταία τριετία. Το κατεξοχήν στοιχείο που καθορίζει την *εθνική ανεξαρτησία* ενός κράτους και την εθνική κυριαρχία του *Κοινοβουλίου* και της *Δημοκρατίας*, είναι η δύναμη της έκδοσης του δικό του νομίσματος και η χρηματοδότηση των δημοσιονομικών αναγκών μέσω της δικής του κεντρικής τράπεζας. Εάν το κράτος- έθνος χάσει αυτή τη δύναμη, χάνει επίσης και τη δύναμη της χρηματοδότησης των ελλειμμάτων μέσω της δημιουργίας νέου χρήματος από την κεντρική τράπεζα, ενώ οι άλλοι μέθοδοι δανειοδότησης υπόκεινται στην εξάρτηση από τις «διαθέσεις» των αγορών κεφαλαίου. Επιπλέον η ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη σήμαινε αυτόματα την απώλεια της νομισματικής πολιτικής, διότι στερήθηκε του δικαιώματος της συναλλαγματικής υποτίμησης και της αλλαγής των επιτοκίων. Η κυβέρνηση της Ελλάδος μετατράπηκε σε μια *τοπική* επαρχιακή αρχή, πριν ακόμη να έχει επιτευχθεί η πολιτική και η δημοσιονομική ενοποίηση. Και οι τοπικές αρχές, όχι μόνο δεν μπορούν να υποτιμήσουν ή να αλλάξουν τα επιτόκια, αλλά δεν έχουν στην κατοχή τους κανένα από τα εργαλεία μακροοικονομικής πολιτικής. Η πολιτική τους επιρροή περιορίζεται σε σχετικά ασήμαντα θέματα, λίγα έργα υποδομής εδώ, λίγες δαπάνες επιμόρφωσης εκεί.

Για τους ανωτέρω λόγους καθίσταται αναγκαία η έξοδος της χώρας μας από τη ζώνη του ευρώ. Όμως, εγκαταλείποντας το Ευρώ μαζί και τους «αλληλέγγυους» εταίρους δανειστές μας, προϋποθέτει ορισμένες συνέπειες, οι οποίες θα είναι δυσμενείς αρχικώς και πιθανώς να είναι

οικονομικώς χαώδεις, εάν δεν εφαρμοστεί με συνέπεια ένα σχέδιο οικιοθελούς αποχώρησης. Το σχέδιο αυτό, που έχει ήδη ονομαστεί « Σχέδιο Β» (Plan B), δεν είναι γνωστό εάν υπάρχει ή έχει εκπονηθεί κάποια σχετική μελέτη από την κυβέρνηση ή την Τράπεζα της Ελλάδος, και εν πάση περιπτώσει, αυτό το γεγονός είναι ελάσσονος σημασίας για τον άστεγο, τον άνεργο και τον ήδη χρεοκοπημένο βιοτέχνη ή επιχειρηματία. Αυτό που έχει πρακτική σημασία είναι πως αποχωρεί συντεταγμένα η Ελλάδα από την Ευρωζώνη και εξέρχεται από την πενταετή οικονομική κρίση η κοινωνία, που έχει πάρει εφιαλτικές διαστάσεις με τις στρατιές ανέργων στους δρόμους.

Το σχέδιο εξόδου από τη ζώνη του ευρώ που προτείνουμε αναγνωρίζει την ανάγκη της συμβατικότητας των μέτρων του οικονομικού προγράμματος, με τους νομικούς περιορισμούς που τίθενται από το διεθνές δίκαιο και από το νομικό πλαίσιο της ΕΕ και της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Το κράτος -μέλος αποχωρώντας από την Ευρωζώνη αντιμετωπίζει έναν αριθμό νομικών προβλημάτων.¹ Λόγου χάριν, α) εάν η έξοδος από το ενιαίο νόμισμα είναι συνεπής με τις υπάρχουσες δεσμεύσεις της Συνθήκης ή το μέλος που αποχωρεί από την Ευρωζώνη πρέπει αναπόφευκτα να εγκαταλείψει επίσης και την ΕΕ, β) εάν τα μέτρα της εξόδου, όπως οι έλεγχοι κεφαλαίου που θα θεσπιστούν είναι συμβατοί νομικώς με τους όρους και διατάξεις της ΕΕ, και γ) πως η υιοθέτηση του νέου εθνικού νομίσματος θα επηρεάσει τα υφιστάμενα συμβόλαια των δανειακών υποχρεώσεων της χώρας των οποίων η ονομαστική αξία είναι σε Ευρώ.

Μέχρι πρόσφατα, η καθεστηκία άποψη ήταν ότι τα νομικά εμπόδια που αντιμετωπίζει ένα κράτος-μέλος που επιθυμεί να εξέλθει από τη ζώνη του ευρώ είναι ανυπέρβλητα. Ιδιαίτερα, θεωρείτο ως δεδομένο ότι είναι νομικώς αδύνατον ένα μέλος να παραμείνει στην ΕΕ εάν εγκαταλείψει μονομερώς την Ευρωζώνη, χωρίς την συμφωνία των άλλων κρατών- μελών. Πρέπει να τονιστεί ότι οι παραλήψεις και οι ασάφειες στις σχετικές Συνθήκες βρίθουν και όπως αναφέρθηκε, μία μόνο ενδεικτική περίπτωση αποτελεί η έλλειψη διάταξης εξόδου από το ενιαίο νόμισμα. Η αρχική γλώσσα θέσπισης της Ευρωζώνης υπαινίσσεται μια συμφωνία διάρκειας εις το διηνεκές, ιδίως με τους όρους, όπως «αμετάκλητη ισοτιμία» (irrevocable exchange) ένταξης ή της μη αντιστρεψιμότητας (irreversibility) νομικών δεσμεύσεων της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης. Εντούτοις, αφήνοντας το νομικό ναρκοπέδιο των συνθηκών της Ευρωζώνης και ΕΕ, το διεθνές δίκαιο καθορίζει ότι οι κυβερνήσεις έχουν το *κυριαρχικό δικαίωμα* να αποχωρίσουν από τις υποχρεώσεις συνθηκών, εάν υπάρξει θεμελιώδης αλλαγή στις συνθήκες της αρχικής βάσης που υπεγράφη η Συνθήκη, γεγονός που καθιστά την συνεχιζόμενη συμμετοχή μη βιώσιμη.

Είναι φανερό, μια αδύναμη και εξαθλιωμένη χώρα από τις απαιτήσεις των αυστηρών μέτρων λιτότητας και τους υπερβολικούς τόκους εξυπηρέτησης του χρέους, πρέπει επιτέλους να αναφωνήσει : «τα κόστη της συνεχιζόμενης συμμετοχής μου στην Ευρωζώνη είναι αφόρητα». Και είναι αφόρητα, διότι η ελληνική κοινωνία οδηγείτε στην δυστυχία και άνω του 30% των νοικοκυριών ζουν πλέον κάτω από το επίπεδο φτώχειας. Η λογική επιδεικνύει ότι ένας εταίρος καλοπροαίρετος και αλληλέγγυος, δεν θεσπίζει περίπλοκα και ασαφή νομικά πλαίσια Συνθηκών για να εγκλωβίσει στα δίκτυα τους τα αδύναμα μέλη. Η κοινοτική αλληλεγγύη δεν στηρίζεται σε ασάφειες, όπως η διάταξη της Συνθήκης της Λισαβόνας (άρθ. 50), η οποία αναγνωρίζει το

¹ Αναφορά στα νομικά προβλήματα που συνδέονται με την έξοδο ή την αποπομπή ενός κράτους - μέλους από την ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση (EMU), γίνεται στο δοκίμιο του Φοίβου Αθανασίου: “ Withdrawal and Expulsion from the EE and EMU - Some Reflections”, European Central Bank, Legal Working Paper, No 10, 2009.

δικαίωμα στις χώρες να αποχωρήσουν από την ΕΕ, με την έγκριση της πλειοψηφίας των άλλων κρατών - μελών, εντός δύο ετών από την ημερομηνία της αίτησης για να αποχωρήσει, χωρίς να εξειδικεύει εάν η πράξη αυτή συνοδεύεται και από έξοδο από την Ευρωζώνη. Κι εδώ έχουμε το οξύμωρο σχήμα, εάν επιτρέπεται η οικιοθελής έξοδος μιας χώρας από την ΕΕ (27 κράτη-μέλη), που συνιστά έναν ευρύτερο ευρωπαϊκό φορέα, είναι δύσκολο να στηριχθεί νομικώς ότι αυτό το δικαίωμα δεν ισχύει για έναν στενότερο φορέα (17 κράτη-μέλη), όπως αυτός της Ευρωζώνης.

Τα νομικά θέματα δεν είναι αξεπέραστα και θα αποσαφηνιστούν όταν υπάρξει θέληση και αποφασιστικότητα, ιδίως από την πολιτική ηγεσία του τόπου και πραγματική αλληλεγγύη και κατανόηση από τους κοινοτικούς εταίρους, ότι η Ελλάδα πρέπει να εξέλθει από το Ευρώ για να δει «άσπρη μέρα» ο λαός της, διότι το «κουστούμι» του Ευρώ δεν της πήγαινε καθόλου. Και ως μην λησμονούμε ότι η Συνθήκη του Μάαστριχτ τροποποιήθηκε, ούτως ώστε η Αγγλία και η Δανία² να επιλέξουν εάν πρέπει να ενταχθούν στην Ευρωζώνη, και επέλεξαν, την μη ένταξη τους στην οικονομική και νομισματική ένωση (ONE), αλλά την παραμονή τους στην ΕΕ. Έτσι, συνεχίζουμε με το σενάριο εξόδου της χώρας μας από την ζώνη του ευρώ, επισημαίνοντας ότι η αρχική φάση σχεδιασμού της εξόδου πρέπει να κρατηθεί σε πλήρη μυστικότητα, εάν κι είναι δύσκολο να διατηρηθεί η μυστικότητα για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Κι αυτό, διότι είναι απαραίτητο στην αρχή της εφαρμογής του προγράμματος να επιβληθούν αυστηροί έλεγχοι κεφαλαίου (capital controls) και να τεθούν οι τράπεζες σε αναγκαστική αργία (bank holiday) για να περιοριστεί η αναστάτωση που συνδέεται με την αποκάλυψη ότι η χώρα σχεδιάζει να εγκαταλείψει το ευρώ και να επιστρέψει στο εθνικό της νόμισμα, την ιστορική δραχμή.

Τα στάδια εξόδου από την Ευρωζώνη και υιοθέτησης εθνικού νομίσματος είναι τα εξής:

- Κήρυξη της χώρας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και προσωρινή στάση πληρωμών (moratorium) προς τους διεθνείς δανειστές μας για μια περίοδο έξι μηνών. Η χώρα διατηρεί το Ευρώ και παραμένει στην Ευρωζώνη κατά την διάρκεια του moratorium.
- Αναστολή λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας (bank holiday) και πάγωμα των δραστηριοτήτων χρηματοοικονομικής φύσεως (για μερικές ημέρες).
- Σύνταξη νομοθετικής πράξης με την επωνυμία Τραπεζικός Νόμος Έκτακτης Ανάγκης. Η νομοθεσία περιλαμβάνει, α) την εθνικοποίηση της Τραπέζης της Ελλάδος και την μεταβίβαση 100% του μετοχικού της κεφαλαίου στο Υπουργείο Οικονομικών, β) τον έλεγχο του χρηματοπιστωτικού συστήματος της επικράτειας από το Υπουργείο των Οικονομικών, γ) το δικαίωμα στις τράπεζες να αποκηρύξουν τα χρέη τους με την συμφωνία της πλειοψηφίας των μετόχων τους, και δ) ακύρωση της συγχώνευσης της Αγροτικής Τράπεζας με την Τράπεζα Πειραιώς και την επαναφορά της στο πρότερο καθεστώς, του οργανισμού ζωτικής σημασίας για την αγροτική οικονομία.

---

² Όταν η Συνθήκη του Μάαστριχτ τερματίστηκε το 1992, η Αγγλία και Δανία πέτυχαν να διαπραγματευτούν έναν όρο εξαίρεσης (opt-out) σύμφωνα με τον οποίο δεν υποχρεούταν να εισέλθουν στη τρίτη φάση της οικονομικής & νομισματικής ένωσης (ONE) που αφορούσε την ένταξη στο Ευρώ. [http:// Europa > Summaries of EU legislation](http://Europa > Summaries of EU legislation)

- Λογιστικός έλεγχος του δημοσίου χρέους με την σύμπραξη διεθνούς επιτροπής προς εξακρίβωση του πραγματικού δημόσιου χρέους και του επαχθούς που προήλθε από την επιβολή δυσβάστακτων τόκων, swaps, και την μεταβίβαση ζημιών των τραπεζών.
- Την από-νομιμοποίηση όλων των Μνημονίων και των δανειακών συμβάσεων που υπογράφηκαν από τις ελληνικές κυβερνήσεις και επιβλήθηκαν από την τρόικα με τοποτηρητή το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, κατά παράβαση του Συντάγματος.

Στη διάρκεια του *moratorium* η ελληνική κυβέρνηση ξεκινάει τις διαπραγματεύσεις με τις ευρωπαϊκές αρχές και τις επαφές της με τα άλλα κράτη-μέλη προς ενημέρωσή τους. Ο κύριος στόχος είναι η γρήγορη αποχώρηση από την Ευρωζώνη και ο συντονισμός σχεδιασμού των τεχνικών θεμάτων που θα ανακύψουν από την μετονομασία του νομίσματος και της μετατροπής από το Ευρώ στη νέα δραχμή. Επί παραδείγματι, ενεργοποίηση του εθνικού νομισματοκοπείου, εκτύπωση του νέου νομίσματος, αλλαγής λογισμικού συστήματος των τραπεζών κ.ά. Σε πρώτη φάση, η κυβέρνηση πρέπει να επιδιώξει την παραμονή της χώρας στην ΕΕ με αλώτερο σκοπό την μετατροπή της Συνθήκης και την επίτευξη status παρόμοιο μ' αυτό της Αγγλίας, Δανίας και Σουηδίας. Έτσι, όχι μόνο θα εκλείψουν τα νομικά προβλήματα και η επιδείνωση των σχέσεων με την ΕΕ, αλλά θα εκλείψουν και οι πολιτικές κορώνες της *ευρωπαϊκής προοπτικής* της χώρας των κόμματος που στήριξαν τις κυβερνήσεις της εθνικής υποτέλειας και οικονομικής συντριβής.

Υπό την προϋπόθεση ότι οι προσπάθειες απεγκλωβισμού της ελληνικής κυβέρνησης από την Ευρωζώνη είναι επιτυχείς, εμείς φθάνουμε πλέον στο καυτό θέμα του καθορισμού της τιμής μετατροπής της νέας δραχμής ως προς το Ευρώ. Εδώ οι απόψεις διίστανται. Η άποψη μας είναι να ξεχάσουμε την παλαιά δραχμή των $340.75 = 1 \text{ €}$ και η νέα δραχμή να αποτελεί διαίρεση της μονάδος. Δηλαδή, εάν η αρχική τιμή μετατροπής της νέας δραχμής αποφασιστεί να είναι σε ισοτιμία προς το Ευρώ, τότε η εισαγωγή του εθνικού νομίσματος θα γίνει : 1 νέα δραχμή (ND) = 1 ευρώ. Κι αυτό, προς διευκόλυνση αποτίμησης των συναλλαγών, διότι έτσι κι αλλιώς οι διεθνείς αγορές συναλλάγματος είναι ικανές να υποτιμήσουν το νέο νόμισμα σε οποιοδήποτε επίπεδο αυτές θεωρούν κατάλληλο. Τώρα όσον αφορά πια θα είναι η αρχική τιμή μετατροπής της νέας δραχμής, για να αποφευχθούν οι περιπλοκές από το αρχικό σοκ εισαγωγής του νέου νομίσματος και οι πιθανές στρογγυλοποιήσεις προς τα επάνω των τιμών, η πρότασή μας είναι: $1 \text{ ND} = 1 \text{ €}$.

Η σημαντικότητα του *moratorium* γίνεται εμφανής από τα πρακτικά προβλήματα της εκτύπωσης των τραπεζογραμματίων της νέας δραχμής και της κοπής των κερμάτων, που πρέπει να είναι διαθέσιμα τη χρονική στιγμή της έναρξης του νέου νομίσματος σε κυκλοφορία. Τυπικώς αυτό απαιτεί γύρω στους έξι μήνες, και επειδή η διαδικασία της εκτύπωσης και της κοπής είναι αδύνατον να κρατηθούν ως μυστικό, από την στιγμή που η κυβέρνηση κηρύσσει τη χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και επιβάλλει *moratorium* στους δανειστές αμέσως ενεργοποιείτε το νομισματοκοπείο. Έτσι, την κρίσιμη ημέρα (D-day) έναρξης της νέας δραχμής, όπου ήδη οι τραπεζικές καταθέσεις, δάνεια και άλλα χρεόγραφα θα έχουν μετονομαστεί από € σε ND με την ίδια ισοτιμία, πχ. $1000 \text{ €} = 1000 \text{ ND}$, θα υπάρχει επαρκές νέο νόμισμα σε φυσική μορφή. Μια διεθνής αγορά συναλλάγματος της ND θα δημιουργηθεί και η συναλλαγματική αξία της ND αμέσως θα υποτιμηθεί και θα πέσει κάτω από την αρχική τιμή μετατροπής προς το Ευρώ.

Πριν όμως φθάσουμε στη τελική φάση της εκκίνησης της νέας δραχμής και στην άμεση *υποτίμηση* από τις διεθνείς αγορές συναλλάγματος, ο χρόνος των έξι μηνών του *moratorium* θα αξιοποιηθεί ταυτόχρονα με τις διαβουλεύσεις της κυβέρνησης με τους κοινοτικούς εταίρους για τον σχεδιασμό του οικονομικού μοντέλου της ανασυγκρότησης της πραγματικής οικονομίας. Η αξιοποίηση του χρόνου θα έχει ως κεντρικό άξονα την μείωση της εφιαλτικής ανεργίας του εργατικού δυναμικού της χώρας, που πιθανώς να έχει ξεπεράσει το 30% την χρονική στιγμή που γράφονται αυτές οι λέξεις. Η αντιμετώπιση του σοβαρού αυτού προβλήματος πρέπει να γίνει με ένα πρόγραμμα εθνικού σχεδιασμού, ένα «κάλεσμα στα όπλα», το οποίο θα περιλαμβάνει α) ταμείο αρωγής προς τους πτωχούς και ανέργους, β) εξεύρεση απασχόλησης και δίκαια ευκαιρία εργασίας στους άνδρες και γυναίκες που έχουν κυριολεκτικά ξεχαστεί στην πολιτική φιλοσοφία των πρόσφατων κυβερνήσεων, γ) την εφαρμογή προγράμματος επενδύσεων με πρωταρχικό σκοπό την ενίσχυση του εξαγωγικού τομέα και της αγροτικής οικονομίας, και δ) δημόσια έργα που θα περιλαμβάνουν την αξιοποίηση των υδάτινων πόρων, ενέργειας και ορυκτού πλούτου, αλλά και την αναδάσωση της χώρας που έχει πληγεί από τις πρόσφατες πυρκαγιές.

Το εύλογο ερώτημα είναι πως θα χρηματοδοτηθούν αυτά τα προγράμματα ανάκαμψης στη κρίσιμη περίοδο που η χώρα δεν θα έχει εκτυπώσει το νέο εθνικό νόμισμα και οι επιτελείς της θα είναι σε διαβουλεύσεις για την έξοδο της από τη ζώνη του ευρώ. Η απάντηση δίδεται μέσω των συναλλαγματικών διαθεσίμων και εάν δεν υπάρχουν μέσω της έκδοσης ομολόγων του δημοσίου προς το ελληνικό κοινό. Η επιτυχία του εγχειρήματος εξαρτάται από την αξιοπιστία και την αποφασιστικότητα της πολιτικής ηγεσίας να διεγείρει το αίσθημα της ομοψυχίας του έλληνα πολίτη ότι πρέπει να συνεισφέρει στα κοινά για την κοινή σωτηρία του έθνους. Ότι ήρθε η στιγμή να γίνουν οι μεγάλες μεταρρυθμίσεις στην ελληνική κοινωνία και της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας για να ανακτήσει ο πολίτης την αυτοπεποίθηση ότι έχει την δύναμη να πάρει τις τύχες του στα χέρια του. Εάν δεν πειστεί, μοιραίως θα καταλήξουμε σε ξένο δανεισμό, εκτός της ΕΕ, κι αυτό σημαίνει νέα εξάρτηση και θα δυσχεραίνει τις διαπραγματεύσεις εξόδου.

Οι διαπραγματεύσεις εξόδου εκτιμούμε ότι θα είναι επιτυχείς εάν η ελληνική αποστολή ενεργήσει συντονισμένα και διατυπώσει με σαφήνεια τα επιχειρήματα, διότι τα κράτη-μέλη του πυρήνα έχουν εκφράσει επίσημα τη θέση τους ότι είναι καλύτερο να αποχωρήσει η Ελλάδα από την Ευρωζώνη προς το συμφέρον όλων. Ωστόσο υπάρχουν αγκάθια, και τα μεγαλύτερα είναι τα ποσά που οφείλουν οι 'δήθεν' ελληνικές τράπεζες στην ΕΚΤ, η διευθέτηση λειτουργιών δανειοδότησης του τραπεζικού συστήματος και το τεράστιο χρέος του ελληνικού δημοσίου που κατέχει ο διοικητικός τομέας (official sector) ΕΚΤ, ΔΝΤ και οι κεντρικές τράπεζες του Ευρωσυστήματος. Ως εκ τούτου, η έξοδος για να είναι επιτυχής η χώρα πρέπει να αθετήσει τα χρέη όσο πιο δυνατά μπορεί. Στη παρούσα οδυνηρή κατάσταση η Ελλάδα χρειάζεται ανακούφιση και ανάκαμψη από την οικονομική κατάρρευση, με μεταρρυθμίσεις στο τραπεζικό και βιομηχανικό τομέα εάν είναι να αποφύγει τις μελλοντικές κρίσεις, όπως αυτή που βιώνουμε σήμερα. Αυτό είναι αδύνατον να επιτευχθεί εάν δεν γυρίσουμε σε εθνικό νόμισμα. Από την άλλη, παραμονή στο Ευρώ σημαίνει απώλεια εθνικής κυριαρχίας και την μετατροπή της Ελλάδος σε αποικία. Η πολιτική ηγεσία μαζί και ο ελληνικός λαός βρίσκονται σ' ένα κρίσιμο σταυροδρόμι, η επιλογή θα κρίνει το μέλλον.

Σπύρος Λαβδιώτης, Αθήνα 12 Μαρτίου 2013